

Borka László

Könnyeznek-e a könyvkiadók?

Ha széplelkűek vagyunk s jó irodalom kerül kezünkbe, elérzékenyülhetünk, sőt megkönnyezhetjük sanyarú sorsa miatt a regény szereplőjét.

Nem úgy a könyvkiadók. Náluk könnyezésnek nincs helye. Egyet kérdeznek: Érdemes kiadni ezt a könyvet? Hoz-e pénzt? Kemény üzlet. De honnan tudják azt, hogy a könyvnek sikere lesz a közönségnél, vagy sem?

Ha saját országuk írójáról van szó, ő beküldi a kéziratot, a kiadó embere elolvassa és vagy ajánlja kiadásra, vagy nem.

És ha külföldi könyvről van szó? Erre is megvannak a módszerek. Figyelni kell, mi történik a nemzetközi könyvpiacra. Jelen kell lenni például a nagy frankfurti könyvvásáron, be kell mutatniok saját sikeres könyveiket, rá kell beszélni egymást, hogy fordítsák le könyveiket.

Nagy előny, ha a könyv megjelent már több nyelven. Ez talán a legjobb bizonyítéka a sikernek. S az, hogy hány millió példány kelt el eddig.

Amerikában Edgar Allan Poe tiszteletére indult az Edgar Awards, s már 1946 óta működik. Sok kategóriája van: Regény, ifjúsági regény, krimi, dráma és még valami tíz féle. Évente jelölnek mindegyikben 5-5 könyvet s a nyertesek komoly sikerre számíthatnak. 2012-ben a Regény kategóriában egy norvég könyvet is jelöltek. Anne Holt: *1222* című krimijét. Nagy szó ez, egy az ötből, egy kis ország írójától.

Nos a könyvkiadók követik az ilyen országos nevezéseket és díjakat is. A magyar Ulpius-ház Kiadó is ezt tette és kiadásra szánta magát. Kerestek egy fordítót, én kaptam meg ezt a feladatot és 2012 november végén Budapesten meg is jelenik a könyv.

Furcsa név az Ulpius, mondhatja az olvasó. De ez nagyon is irodalmi név. Ulpius Szerb Antal: *Utazás és holdvilág* c. regényének egyik alakja.

De ki a szerző, Anne Holt? Ő Skandinávia egyik legsikeresebb krimi szerzője. Könyvei 25 nyelven, több mint 5 millió példányban keltek el. Sokszínű egyéniség. Jogász, Norvégia igazságügyi minisztere volt, majd magas állásban rendőr, ügyvéd, TV bemondó és hírszerkesztő. Rendőrségi múltja biztosítja, hogy amit nyomozásról ír, az úgy is van.

Alább izelítőt olvashatunk a regényből. Nem túl izgalmas rész, mert lassan épül fel a történet. Pszichológiai krimi, nem verekedős.

*

Anne Holt

1222

Bűnügyi regény

*Kicsit komoly ez a könyv, de inkább játék, Johanne.
Első kis könyvem ez, legyen a tiéd.*

A Beaufort skála szerint - a szél hatása a hegyen:

Szél se rezzen 0,0 - 0,2 m/mp

A hópelyhek csaknem függőlegesen hullanak, kicsit ingó mozgással.

Nem lehet katasztrófáról beszélni, hiszen csak a mozdonyvezető halt meg. 269 utas volt a vonaton, mikor kisiklott valami meteorológiai jelenség miatt, amit máig sem értek, és a Finsenut alagút falának rohant. Egy halott mozdonyvezető mindössze 0,37 százaléka egy ilyen tömegnek. A körülményekhez képest nagyon szerencsések voltunk. Ha sokan megsebesültek is az ütközésnél, legtöbben csak könnyen. Kar- és lábtörés, agyrázkódás, karcolások és zúzódások. Alig valaki maradt sértetlen a vonaton. De halálos áldozat csak egy volt. Az egész vonaton harsogó sikoltozásokból ítélve azt hihette volna az ember, hogy óriási katasztrófa történt.

Én sokáig meg se szólaltam. Meg voltam győződve, hogy a kevés túlélő egyike vagyok, emellett egy idegen csecsemő is az ölembe pottyant. Előre repült az ütközésnél, súrolta a vállam, a kerekesszékem előtti falról visszapattant az ölembe puha huppanással. A csecsemő sírt és én reflexszerűen a karomba kaptam. Most vettem levegőt először és éreztem a hó nyers illatát.

A hőmérséklet meglepően gyorsan zuhant, az addigi egyenletes melegről dermesztő hidegre váltott. A vonat megdőlt. Nem nagyon, de eléggé ahhoz, hogy megfájduljon a fél vállam. A kupé baloldalán ültem, az egyedüli kerekesszékes az egész vonaton. A hótömb mentett meg minket, különben felborult volna a vonat.

A hideg dermesztő volt. Már Hönefossnál levettem a pulóveremet. Most egy vékony trikóban ültem és a csecsemőt magamhoz szorítottam s észrevettem, hogy bent is havazik. A csupasz karom annyira áthűlt, hogy a hópelyhek egy pillanatra megmaradtak rajta, nem olvadtak el rögtön. A szerelvény jobboldalán az összes ablak betört.

A szél erősödött azalatt a pár perc alatt, mióta elhagytuk Finse állomást, ahol a vonat rövid ideig állt. Csak két utas szállt le. Láttam, hogy mennyire előre kellett dőlniök a viharos szélben a peronon, útban a hotel bejárata felé. Ilyen, ha a hegyen hóvihár van. Csak ültem, a pulóveremet szorosan a csecsemőre csavartam és képtelen voltam a fogason elérni a télikabátom. Attól féltem, hogy a szél olyan vad és a hó olyan hideg, hogy rövid időn belül megfagyunk. Amennyire bírtam, a csecsemő fölé hajoltam, hogy testemmel védjem. Utólag már nem is tudom mennyi

ideig ültem így szótlánul, izólátan, csak a többi utas kiáltásait hallva, mint hangfoszlányokat a vihar süvöltése közben. Talán tíz perc telt el. Lehet, hogy csak pár másodperc.

- Sára!

Egy nő nézett mérgesen rám és a csecsemőre, akin a pulóvertjétől a pici zoknijáig minden rózsaszín volt. A kis öklei is, amiket próbáltam melegíteni kezemmel, s még arca is rózsaszín volt, ahogy egyre csak sírt.

Az anya arca viszont vértől piroslott. Homlokán egy mély vágásból folyt a vér. Mégis, véres fejével magához ölelte a kislányt. Egy takarót csavart a babára gyakorlottan és gyorsan, látni lehetett, hogy nem ez az első gyermeke. Még a kis fejét is betakarta, s ezt a batyut szorosan magához ölelte, majd szemrehányóan rám kiabált:

- Elestem. Előre akartam menni a kocsiban és elestem!

- Semmi vész - mondtam lassan. Ajkaim úgy megdermedtek, hogy nehezemre esett beszélni. - Úgy látom, a baba sértetlen.

- Elestem - sírt az anya s belém akart rúgni, de elvétette. - Elejtettem Sárát. Elejtettem.

Megszabadulva a nemkívánatos tehertől, fogtam a pulóveremet és belebújtam. Bergenbe utaztam, ömlő esőre és maximum plusz két fokra számítottam, ezért hoztam magammal téli dzsekit is. Nagy nehezen sikerült a kempóról lekasztanom, ahonnan csodálatosképp nem esett le. Sapkám nem volt, ezért a sálat tekertem a fejemre. Kesztyűm sem volt.

- Nyugodjon már meg - mondtam kezeimet a kabát ujjába dugva. - Sára sír. Azt hiszem ez jó jel. Nagyobb baj, hogy...

A véres homlokára néztem. Nem reagált. A gyerek továbbra is üvöltött és nem csillapodott attól sem, hogy anyja próbálta őt betakarni a bundájával. Az anya vére továbbra is folyt homlokáról és esküdni mernék, hogy megfagyott, mielőtt a padlóra ért, ami már vértől, hótól és jégtől volt sikos. Valaki rálépett egy narancslé dobozra. A megfagyott sárga lé a fehér havon olyan volt, mint egy nagy tojássárgája.

Nem melegedtem fel. Ellenkezőleg, úgy éreztem, mintha a vastag ruhák csak rosszabbítanák a helyzetet. Az érzésnélküliség lassan elmúlt, helyette mintha tüvel szurkálták volna a bőröm. Annyira rázkódtam, hogy össze kellett szorítanom a fogamat, nehogy nyelvembe harapjak. Próbáltam úgy fordítani a kerekese székem, hogy lássam a mögöttem levő nőt, aki mutáló kamaszhangján egyfolytában átkozódott. Szerettem volna megtudni, hány halott van, milyen sérülése van azoknak, akik élve maradtak. Azon is törtem a fejem, hogy be lehetne-e valahogy tömni az ablakokat, amin az egyre erősödő vihar benyomult.

Szerettem volna megfordulni, de nem volt kedvem kihúzni kezemet a dzseki meleg újjából.

Szerettem volna megnézni az órámat, de visszatartott az a gondolat, hogy a hideg a bőrömet éri. Távoli probléma volt az idő múlása, éppúgy, mint a hó kavargása a vonaton kívül; egy sűrű káosz, benne a kupé alig pislogó kék neoncsövei. Nem bírtam felfogni, hogy ennyire lehet fázni. Hosszabb időnek kellett eltelnie az ütközés óta, mint gondoltam. Hidegebbnek kell lennie,

mint amit hangszórókon közölt velünk a mozdonyvezető, mikor Finséhez közeledtünk. Figyelmeztette a dohányzókat, hogy csak két percig fogunk állni az állomáson és minusz húsz fok van, nem tanácsos kis lopott élvezet miatt kiszállni. Egész biztos tévedett. Én már többször átéltem mínusz húsz fokot. De ilyet még soha nem éreztem. Ez gyilkos hideg volt és karjaim nem voltak hajlandók engedelmeskedni, mikor elhatároztam, hogy azért is megnézem, hány óra van.

- Hallóóó!

Egy férfi kifeszítette az automatikus üvegajtókat.

Széles terpessel állt a ferde padlón, olyan ruhában, amit motoros szánon használnak, óriási bőrsapkában, rajta sárga sízemüveg.

- Azért jöttem, hogy megmentsem magukat - harsogta és lehúzta a szemüveget a nyakára. - Legyenek nyugodtak! Nem vagyunk messze a hoteltól!

Nem tudtam elképzelni, hogy egy egyedülálló férfi mit tud tenni egy kupét megtöltő síró emberrel. Mégis úgy tűnt, hogy pusztá jelenléte nyugalmat keltett. Még a rózsaszín baba is abbahagyta a sírást. A tizenéves kölyök, aki egyfolytában szitkolódzott, még utoljára mondott egyet:

- A francba is, már ideje volt, hogy jöjjön valaki, *fuck!*

Ezzel elhallgatott.

Vagy talán én aludtam el. Talán valóban kezdtem megfagyni. Mindenesetre a hideg már nem gyötört. Olvastam ilyesmiről. Nem akarom állítani, hogy már kezdtem érezni azt a kellemes, álmos meleget, ami állítólag a fagyhalál bevezetője, de a fogaim már nem vacogtak. Mintha a testem stratégiát akarna változtatni. Nem akart tovább harcolni és remegni. Ehelyett éreztem, hogy az egyik izmom a másik után ellazul. Mármint a test azon részeiben, amit még mindig éreztem.

Nem vagyok biztos benne, talán elaludtam.

De nem voltam egészen magamnál, az biztos. A mentőszemélyzet már többeken segített, mikor magamhoz tértem.

- Mi az ördög?!

A férfi fölém hajolt. Éreztem a lélegzetét, s azt hiszem elmosolyodtam. Hirtelen leguggolt és a térdeimet nézte. Vagy talán a lábam, majd mindjárt kiderül.

- Maga béna? A lába béna? Vagy egészen béna?

Képtelen voltam válaszolni.

- Johan - kiáltotta, anélkül, hogy felállt volna. - Johan! Gyere ide!

Tehát már nem volt egyedül. Motor hangját hallottam a vihar zúgásán keresztül és a szellőkések kipufogó szagot hoztak be. A motorzúgás hol erősödött, hol gyengült, aztán egészen elhalkult, amiből azt következtettem, hogy sok motoros szán van mozgásban. A férfi, akit Johannak hívtak, letérdelt és a szakállát húzogatta, amikor meglátta, hogy társa mit mutat neki.

- Egy síbot ment a lábán keresztül.

- Micsoda?

- Egy síbot ment teljesen keresztül a lábán.

Félrehajtotta fejét.

- A bot tárcsája letört mikor a bot eltalálta a lábát és a nadrágjára akadt, de maga a bot....

Eltűnt a feje előlem.

- A bot húsz centire kiáll a lába másik oldalán - kiáltotta. - Eléggé vérzik. Alaposan vérzik. Fázik? Úgy értem, jobban fázik, mint... Úgy látom, hogy a bot kicsit el is görbült, hát...

- Nem szabad kihúznunk - mondta a sárga sízeműveges, olyan halkán, hogy alig hallottam.

- Akkor elvérzik. Ki volt az az idióta, aki a botokat ide behozta?

Vádlóan nézett körbe.

- Ki kell ezt a nőt vinnünk azonnal, Johan. De mi az ördögöt csinálunk a bottal?

Többre nem emlékszem.

A 269 emberből, aki az Oslóból Bergenbe haladó 601-es vonaton utazott 2007 február 14-én, csak egy személy halt meg az ütközésben.

Ő vezette a vonatot és alígha volt ideje felfogni, mi történik, mielőtt meghalt.

Mellesleg nem magával a hegyfallal ütköztünk össze. A Finsenut alagút elején egy kövekkel körberakott, nagy betoncsövet vezettek be a hegybe, mintha a több, mint tíz kilométeres alagút nem lenne elég és ezért még külön egy csúnya betoncsőre is szükség lenne ebben az egyébként gyönyörű tájban a Finse tónál. A későbbi vizsgálatok kimutatták, hogy a kisiklás körülbelül tíz méterre az alagút nyílásától történt. Az ok erős jégképződés volt a síneken. Többen próbálták megmagyarázni, hogy történhet ilyesmi. Két tehervonat haladt el itt ellenkező irányban a szerencsétlenség előtti órában. Ha jól értem, akkor melegebb levegőt toltak ki maguk előtt az alagútból az egyre hidegebb kinti időbe. Olyan, mint egy kerékpárpumpa, ahogy nekem magyarázták. Mivel a hideg levegő kevesebb párat tud tartani, mint a meleg levegő, a kondenz lecsapódott és jéggé vált. És még több jéggé. Olyan sok jéggé, hogy még a vonat súlya sem tudta összetörni egy pillanat alatt. Utólag gondolkodtam azon, hogy az a betoncső, ha másért nem, akkor azért van ott, hogy hideg levegőt vezessen be az alagútba. Senki nem tudja megmondani, hogy igazam van-e. Nehéz elképzelni, hogy egy ősidők óta ismert időjárás jelenség ki tud egy vonatot siklatni egy olyan pályán, ami 1909 óta használatban van. Olyan országban élek, ahol számtalan alagút van. Nekünk norvégoknak igazán kellene ismernünk a havat, a jeget és a vihart a hegyekben. Csúcstechnológiai évezredben élünk, ahol repülő és atommeghajtású tengeralattjáró van és a Marsra felküldünk egy járművet. Állatokat keresztezünk, nanoprecizitással végeznek lézersebészetet, mégis egy olyan egyszerű és természetes jelenség, mint az alagútból kiáramló levegő, amelyik téli hegyi viharral találkozik, az ki tud siklatni egy vonatot, ami egy kolosszális nagy betoncsövön összetörik.

Nem értem ezt.

Később ezt a szerencsétlenséget Finse-katasztrófának nevezték. Mivel azonban ez nem katasztrófa, hanem egy nagy baleset volt, rájöttem, hogy ezt az elnevezést megszinezte az a sok minden, ami a 1222 méter magason fekvő vasútállomáson és körülötte történt a balesetet követő órákban és napokban, miközben a vihar olyanná erősödött, amilyen száz éve nem volt.

Fordította: **Borka László**